

ממלא מקום

המפגש של ורד נחמני עם מטע האפרסמונים שהנו נושא תערוכתה הנוכחית, התרחש באחד מימי סתיו 2006. קרני שמש של שעת בין ערביים האירו את העצים העירומים מעלווה, את האפרסמונים המרקיבים שנותרו עליהם ואת אלו שצנחו למרגלותיהם. עץ האגוז הקודר וגדול הממדים שברקע המטע העירום תרם אף הוא להעצמה של המראה שנגלה לה כהרף עין ונחרט בזיכרונה. נחמני שבה למטע האפרסמונים מספר פעמים בניסיון להנציח במצלמתה רגע דומה, אך לשווא. אותו מראה בר-חלוף, המפגש בין זוהר השקיעה, צללי הערב והפרי הנרקב נותר טבוע מאז בזיכרונה. לא יהיה זה מופרך לחשוב על סדרת ציוריה הנוכחית כניסיון להנציח את אותו רגע בר-חלוף.

התוודעות חוזרת ונשנית לציור של נחמני מעלה שורה של תובנות המפנות לאפיוני יצירתה: ציור מתוך צילום, חלוקה של הבד לגריד, מילוי משטחים בהדרגה, הקפדה על מקור האור; כללים אלו נועדו, בעיקרם, לחדד את הנאמנות למקור. יחד עם זאת, בציוריה מהשנים האחרונות ניכרת התרחקות מאחיזה מחייבת במציאות, בד בבד עם נטייתה לפיגורטיביות אקספרסיבית ולמפשט. אם נתבונן לדוגמה באפרסמונים שלה, כמיקרוקוסמוס לעולמה הציורי, אזי נבין את סדרי העדיפויות שהתהפכו בציורה. נחמני ניגשת אליהם היא כאל ציור טבע דומם קלאסי¹ ועם זאת היא מציינת את רצונה "לצייר אותם בהנחת מכחול אחת, המאפשרת הבעה רעננה, חופשית, 'שתיתן אפרסמון'. ללא נפח או ניסיון לאשליה; אפרסמון שיהיה נאמן להנחה של צבע על בד יותר מאשר למקור". מהפך או שינוי נוסף ניכר בסדר המילוי של הגריד הפרוס על פני התמונה כולה. לא עוד מהפינה הימנית העליונה וכלפי מטה, אלא "מהנקודה על הבד", שהיא כעדותה "הכי מסעירה אותי". תחילתו של הציור מנקודה מקרית על הבד הוא שהכתיב את 'הולדתו' של מבע ציורי חדש: הופעתם של משטחי צבע אחידים בגווני לבן, ורוד או צהוב אטומים, הבוקעים לתוכו. באחדות מעבודותיה החדשות אף נזנח הגריד לטובת ציור ישיר ואינטואיטיבי.

כבר בתערוכתה "היינו כחולמים" (גלריה דביר, 2006) עימתה נחמני אמצעי הבעה שונים. אז היו אלה שני בדים, האחד תאר צמחיה סבוכה לפרטי פרטיה ואילו האחר נטה לביטוי חופשי ולא מחייב של זיכרונות ילדות, פנטזיה או חלום. היא הסבירה את המתח ביניהם בכך שהמלא הוא כביכול שלם, אבל במלאו את כל שטח הבד הוא נטול נשימה. לעומת זאת בציור החסר לכאורה יש יותר מרחב ואוויר. בעבודותיה הנוכחיות מתלכדים המלא והחסר, היש והאין - באותו בד, כשני מהלכים סותרים שנועדו להשלים זה את זה: הסבך - כדימוי בו משתרגת צמחיה בשלל גוונים, במשחקי אור וצל, ללא מצע רקע וללא נקודת מילוט. כנגדו המשטח החשוף – כחזרה לדף הלבן, להפשטה טהורה, לנקודת בראשית. על היחס בין ייצוגי ציור שונים כמהותי לשאלות עכשוויות, אנו למדים מתוך מסתו של בארי שוובסקי, "ציור במצב שאלה". "במה עוסק הציור העכשווי?", שואל שוובסקי ומשיב בצינו שהציירים היום, בדומה למסורת המודרניסטית, אינם עוסקים רק בציור כפעולה, אלא גם בייצוג של רעיון לגבי

¹ מאיר שפירו תאר את התפוחים של סזאן כ"ציב אך עז צבע, שמוסט ללא הרף בעודו מציע אינספור גוונים לצורות הקטנות והמעוגלות [...] ועוד אפשר לדמות את הטבע הדומם של סזאן למשחק שחמט ציורי ומבודד, שהאמן מבקש תמיד את העמדה החזקה ביותר למען כל אחד מחייליו שנבחרו בחופשיות". ראה: מאיר שפירו, "התפוחים של סזאן", מבחר מאמרים בתולדות האמנות, עורך: מרדכי עומר, אוניברסיטת תל-אביב 2003, עמ' 290.

הציור. "זו אחת הסיבות שהסתירה בין ציור מופשט ורפרזנטטיבי כמעט ולא קיימת: בשני המקרים לא נועד הציור לייצג את הדימוי; הדימוי קיים במטרה לייצג את הציור (כלומר, הרעיון של הציור על ציור)".² קיומה של דיאלקטיקה מעין זו בציור של נחמני, יש בה משום הצהרת אמונים בציור.

פרשנות המתחמת את הציור של נחמני רק בערכים ציוריים-טכניים לוקה בחסר. הגם שעבודותיה אינן ביוגרפיות במובהק, במרבית סדרות הציור שלה עד עתה שבים ועולים נושאים מסביבות חייה הקרובות – פנים הבית, חצר הבית, תמונות מהאלבום המשפחתי וזיכרונות ילדות - כנושאי משמעות. ממדי ה"מקום" הינם לגביה יקום מנטלי או רגשי כשם שהינם מרחב גיאוגרפי או פיזי. את השינויים החלים עתה ביצירתה ניתן ליחס, אם כן, גם ל"מקום" כצורת גיליון הראשונה של היש, ובמקרה של נחמני – עם הפיכתה לאם. אריאל הירשפלד תאר "מקום" מעין זה "כרחם האוחז את העובר, כחיק האם המקיף את התינוק, כפני האם הרואים את הילד".³ ככול שמדובר בציוריה החדשים של נחמני, יש בו במעבר מהתפשטות לצמצום כאותו מעבר מגודש חומרי למלאות נפשית.

יניב שפירא
אוקטובר 2010

---

² Barry Schwabsky, "Painting in the Interrogative Mode", *Vitamin P: New Perspectives in Painting* (London: Phaidon, 2004), p. 7

³ אריאל הירשפלד, רשימות על מקום, עלמה ועם עובד, 200, עמ' 7.